

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-25-48>

УДК 368

МОДЕРНІЗАЦІЯ РИНКУ СТРАХУВАННЯ УКРАЇНИ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ COVID-19

MODERNIZATION OF THE UKRAINIAN INSURANCE MARKET IN THE CONDITIONS OF THE COVID-19 PANDEMIC

Татарин Наталія Богданівнакандидат економічних наук, доцент,
Львівський національний університет імені Івана Франка
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7526-7282>**Лопушанський Ростислав Володимирович**студент,
Львівський національний університет імені Івана Франка
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5346-8246>**Лука Павло Васильович**студент,
Львівський національний університет імені Івана Франка
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0454-0712>**Tataryn Natalia, Lopushanskyi Rostyslav, Luka Pavlo**
Ivan Franko National University of Lviv

Стаття присвячена тенденціям розвитку українського страхового ринку в реаліях пандемії COVID-19, який залишається важливою складовою фінансового ринку країни. Здійснено аналіз динаміки функціонування вітчизняного ринку послуг за попередні роки. Відображено вплив пандемії на кожну сферу страхування. Авторами зроблено дослідження поточної діяльності вітчизняних страхових компаній, їх оперативність застосування інструментів та нових продуктів як відповідь на вплив коронавірусу. Досліджено особливості програм, які забезпечують фінансову підтримку в разі захворювання COVID-19. Розглянуто позитивні та негативні наслідки впливу пандемії на розвиток страхового ринку в Україні. Висвітлено як саме відреагував український страховий ринок, наведено перспективні та пріоритетні напрямки його стабілізації.

Ключові слова: ринок страхування, пандемія COVID-19, страхова компанія, страхові виплати, страхові премії, страховий продукт.

Статья посвящена тенденциям развития украинского страхового рынка в реалиях пандемии COVID-19, который остается важной составляющей финансового рынка страны. Осуществлен анализ динамики функционирования отечественного рынка услуг за предыдущие годы. Отражено влияние пандемии на каждую сферу страхования. Авторами предпринято исследование текущей деятельности отечественных страховых компаний, их оперативность применения инструментов и новых продуктов как ответ на воздействие коронавируса. Исследованы особенности программ, обеспечивающих финансовую поддержку в случае заболевания COVID-19. Рассмотрены положительные и отрицательные последствия воздействия пандемии на развитие страхового рынка в Украине. Освещено как отреагировал украинский страховой рынок, приведены перспективные и приоритетные направления его стабилизации.

Ключевые слова: рынок страхования, пандемия COVID-19, страховая компания, страховые выплаты, страховые премии, страховой продукт.

The article is devoted to the development trends of the Ukrainian insurance market in the realities of the COVID-19 pandemic. Today, the economic activity of Ukraine, as well as other countries of the world, is in a state of economic threat, which is caused by a new global challenge – the COVID-19 pandemic. Since the effective functioning of the financial market is not possible without the insurance market, it is necessary to analyze the impact and consequences of COVID-19 on the mechanism of its action. The article analyzes and compares the functioning of the native market

of services with previous years. The impact of the pandemic on each area of insurance is reflected. The authors study the current activities of native insurance companies, their efficiency in the use of tools and new products in response to the effects of coronavirus. The features of programs that provide financial support in case of COVID-19 disease have been studied. The article clarifies how the Ukrainian insurance market reacted, presents promising and priority areas for its stabilization. According to the results of the study, it can be stated that not all insurance companies have withstood the new operating conditions. However, those who accepted this challenge were able to quickly develop new insurance programs that provide financial support in the event of coronavirus. During the pandemic, the most common types of insurance remained car insurance and personal insurance. COVID-19 was the impetus for insurance companies to provide online services. The pandemic has led to both positive and negative consequences in the activities of domestic insurers. It gave a new impetus to the development of insurance culture among Ukrainian citizens, people began to understand the importance of such a service, above all it concerns life and health insurance. Therefore, it can be argued that most insurance companies have been able to adapt and find solutions for stable operation in conditions of economic danger. Since the problem of the pandemic is new for the countries of the world, as well as for Ukraine, the authors of this article studied the native insurance market, based on recent changes in the pandemic.

Keywords: insurance market, COVID-19 pandemic, insurance company, insurance payments, insurance premiums, insurance product.

Постановка проблеми. Сьогодні господарська діяльність України, як і інших країн світу, перебуває в стані економічної загрози, яка зумовлена новим глобальним викликом – пандемією COVID-19. Оскільки, ефективне функціонування фінансового ринку не можливе без ринку страхування, тому необхідно проаналізувати вплив та наслідки COVID-19 на механізм його дії. Також потрібно окреслити перспективні шляхи боротьби страхового ринку з даною економічною небезпекою, що дозволить підвищити рівень надання фінансових послуг в країні. Це у свою чергу дасть змогу Україні перейти на новий рівень розвитку, покращити фінансову культуру населення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед українських науковців над дослідженням вітчизняного ринку страхування працюють В. Д. Базилевич, О. В. Козьменко, Н. В. Ткаченко та інші. У своїй працях вони приділяють увагу особливостям та проблемам розвитку ринку страхових послуг в Україні.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Постійні зміни в соціально-економічному житті людства, та в Україні зокрема, вимагають постійного аналізу та дослідження фінансового ринку, невід'ємним сегментом якого залишається ринок страхування. Проте, оскільки проблема пандемії є новою для країн світу, ще залишаються недостатньо дослідженими тенденції розвитку ринку страхування, особливо це стосується України.

Формулювання цілей статті. Метою є дослідження функціонування ринку страхування України під впливом пандемії COVID-19, здійснити аналіз змін, які відбулись у діяльності страхових компаній, розглянути позитивні та негативні наслідки коронавірусу,

сформулювати напрямки подальшого розвитку вітчизняного ринку страхових послуг.

Виклад основного матеріалу дослідження. У 2020 році одним з головних чинників впливу на економічні процеси виявився фактор розповсюдження пандемії COVID-19. У відповідь на пандемію COVID-19 відбулись суттєві зміни у господарській діяльності багатьох держав світу, у тому числі і в Україні. Пандемія стала тою причиною, яка змусила Україну переглянути не лише свої прогнози розвитку, свою короткострокову економічну та соціальну політику, але й по іншому підійти до формування власних пріоритетів на довгостроковий період.

З позиції сьогодення важко оцінити майбутні зміни, які відбудуться на вітчизняному фінансовому ринку, і ще складніше спрогнозувати та спланувати короткострокову перспективу його розвитку. Оскільки, пандемія COVID-19 зачепила кожен ланку економіки України, тому варто детальніше розглянути як змінювався і продовжує змінюватись ринок страхових послуг в умовах цієї економічної небезпеки.

Насамперед потрібно визначити, що являє собою ринок страхування. Страховий ринок України – особлива сфера грошових відносин, де об'єктом купівлі-продажу виступає специфічна послуга, а саме страховий захист і на якому формуються попит і пропозиція на дану послугу. На будь-якому ринку страхових послуг функціонують страхові компанії як суб'єкт підприємницької діяльності, який бере на себе обов'язки страховика і має на це відповідну ліцензію [1].

Тому оцінка динаміки кількості страхових компаній, які здійснювали операції з страхування та перестрахування упродовж пандемії, є важливим кроком у даному дослідженні. З огляду на те, що перша хвиля пандемії в

Таблиця 1

Кількість страхових компаній в Україні протягом 2020 року

	На кінець I кварталу	На кінець II кварталу	На кінець III кварталу	На кінець IV кварталу
Кількість страхових компаній	225	215	215	210

Джерело: складено авторами на основі [2]

Україні розпочалась на початку 2020 року, розглянемо як змінювалась кількість страхових компаній щоквартально (табл. 1).

Таким чином, протягом 2020 року кількість страхових компаній зменшилась на 15 одиниць. Тенденція зменшення кількості страховиків триває вже декілька років, що пов'язано із застосування нормативу платоспроможності та достатності капіталу страхових компаній. Значна частина страховиків виходить ринку за «власною ініціативою». Це пояснюється сьогодишніми вимогами Національного банку України так і тим, що не всі компанії в умовах карантину через COVID-19 змогли організувати якісні онлайн-сервіси.

Більшість компаній досить швидко зреагували на нові вимоги клієнтів. Проте частина малих компаній не змогла дозволити собі надання онлайн-послуг на високому рівні.

Саме тому відбулось вимушене закриття неефективних компаній і збільшення частки «великих» учасників.

Пандемія вплинула на кожну сферу страхування, але по-різному, адже кожна із них має власні особливості (рис. 1).

Можна стверджувати, що пандемія внесла свої корективи на функціонування вітчизняного ринку страхових послуг. У 2019 році найбільшу частку (21%) серед усіх страхових премій займали ті, які пов'язані зі страхуванням майна та вогневих ризиків. Проте вже у 2020 році їх частка істотно зменшилась на 6%. Це спричинено тим, що населення країни, перебуваючи на карантині переважно вдома, втрачали потребу в ньому. Така сама ситуація спостерігається із страховими виплатами по даних видах страхування, частка яких у 2020 році скоротилась на 2%.

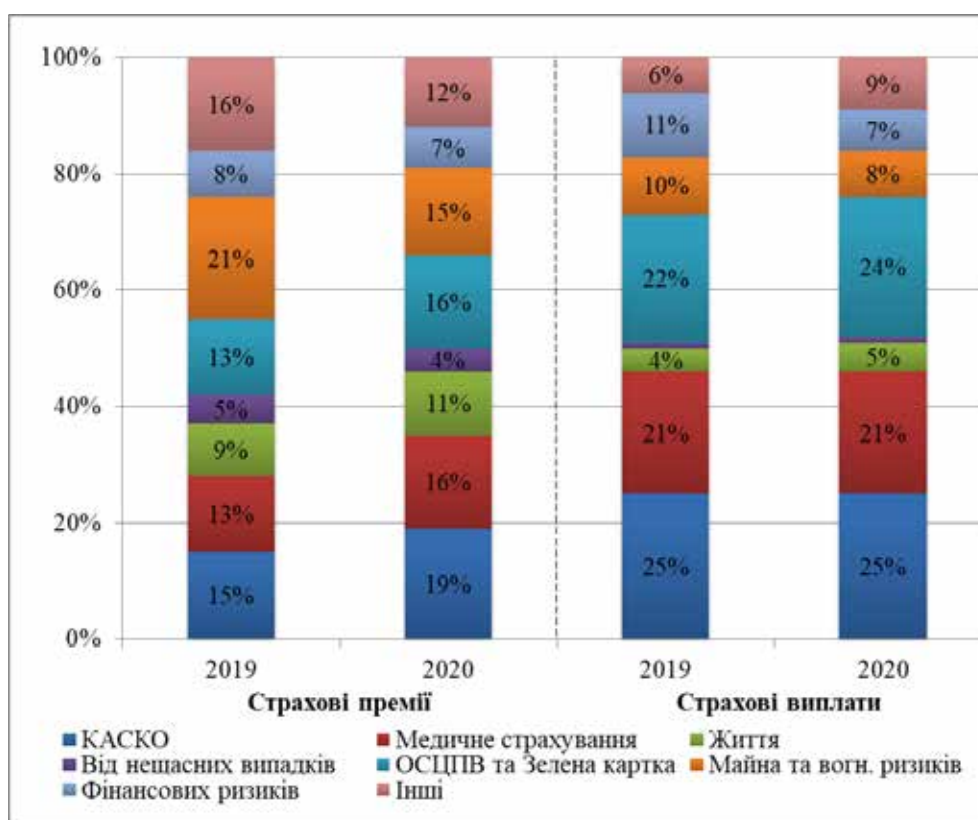

Рис. 1. Структура страхових премій та виплат за видами страхування у 2019–2020 роках

Джерело: розроблено авторами на основі [2]

Виграшними у 2020 році для страхових компаній були такі сегменти як: автостраховання, медичне страхування та страхування життя.

У минулому році відбулось зменшення продажів нових автомобілів і обсягів кредитування по ньому, що продовжує відбуватись і у 2021 році. Таке значне падіння реєстрацій нових автомобілів було очікуваним і пов'язано, насамперед, з посиленними карантинними обмеженнями у роботі автосалонів. Так, у січні 2021 року кількість реєстрацій нових легкових автомобілів в Україні зупинилася на позначці 5,7 тис. машин. У порівнянні з минулим роком поповнення автопарку країни новими авто зменшилось на 19% [3].

Проте страхові премії по КАСКО (страхування автомобіля від ризиків, які можуть виникнути у процесі його експлуатації), ОСЦПВ (обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів) та Зелена карта зросли на 4% та 3% відповідно. Це відбулось завдяки тому, що поряд із ситуацією в частині нових автомобілів, відбулось стабільне зростання страхування автомобілів з пробігом.

У березні 2021 року свою першу реєстрацію в Україні пройшли 34,8 тис. вживаних легкових автомобілів, ввезених з-за кордону. Це на 87% більше, ніж роком раніше і на 27% більше відносно лютого цього року [3].

Ситуація, пов'язана з карантинном, значною мірою вплинула на поведінку клієнтів страхових компаній. У даній нестабільній ситуації люди відчували потребу в опорі, не бажаючи ризикувати і в без того непередбачуваній реальності – пандемії COVID-19. Таким чином, на ринку страховиння збільшився попит на медичне страхування та страхування життя. Про дану тенденцію свідчить збільшення частки страхових премій по цих двох видах страхування у 2020 році, порівняно із 2019, на 2% та 3% відповідно.

У 2020 році відбулось зростання інтересу страхувальників до нових програм страховиків, які забезпечують страхування на випадок захворювання COVID-19. Однак, як уже зазначалось, не усі страхові компанії були спроможними представити своїм клієнтам дану послугу. Серед вітчизняних страхових компаній, які все ж створили окремі програми по захисту населення від коронавірусу, можна назвати наступні: «Провідна», «ARX», «USI», «ІНГО», «ТАС» та «Країна». У табл. 2 наведено приклади програм страхування на випадок COVID-19 деяких із цих страхових компаній.

Із даної таблиці можна побачити, що страхові компанії «Провідна», «ARX», «USI» та «ІНГО» пропонують свій власний продукт, який відрізняється від програми конкурента певними умовами страхування. Так, найбільша можлива страхова сума передбачена за програмою «Коронозахист+», тоді як найменшою є можлива вартість програми «Коронавірус.COVID-19». За кожною із цих програм страхові компанії повинні виплатити страхову суму застрахованій особі у випадку: розладу здоров'я через зараження вірусом COVID-19; смерті внаслідок інфікування вірусом COVID-19.

У реаліях пандемії технологічні розробки стали особливо важливими для розвитку нових методик надання послуг. Сьогодні страховики інтегрують технології у власний бізнес, онлайн-канали. Більшість страхових компаній здійснили трансформацію власних продуктів в формат електронних полісів. Попит серед страхувальників на онлайн-сервіси є досить високим, що насамперед пов'язано з прагненням знизити ризики захворіти, відвідуючи офіси страхових компаній.

Розглянувши функціонування страхового ринку України в умовах пандемії, можна зазначити, що COVID-19 став «детонатором» його подальшого розвитку. Проте, з іншого боку, коронавірус негативно позначився на деяких

Таблиця 2

Програми страхування на випадок COVID-19 від страхових компаній України

Назва страхової компанії	Назва програми страхування	Умови страхування			
		Страхова сума	Страховий платіж	Вік страхувальника	Термін дії договору
«Провідна»	«Стоп. КОРОНАВІРУС»	до 50 тис. грн	від 225 грн	1-60 років	6 місяців
«ARX»	«Антивірус»	10-50 тис. грн	від 225 грн	1-59 років	3 або 6 місяців
«USI»	«Коронавірус. COVID-19»	20-46 тис. грн	200-1840 грн	3-65 років	від 6 місяців до 1 року
«ІНГО»	«Коронозахист+»	40-75 тис. грн	600-2450 грн	1-59 років	6 місяців

Джерело: складено авторами на основі [4; 5; 6; 7]

Таблиця 3

Наслідки впливу пандемії COVID-19 на функціонування страхового ринку України

Позитивні наслідки	Негативні наслідки
<ul style="list-style-type: none"> – Збільшення укладених договорів між страховими компаніями та їхніми клієнтами, що стосуються страхування життя та здоров'я. – Зростання у структурі страхування частки КАСКО і ОСАГО, які уклалися на страхування автомобілів з пробігом. – Впровадження інновацій у сфері страхування, діджиталізація. – Розвиток культури страхування в українського населення. 	<ul style="list-style-type: none"> – Скорочення частки страхових премії по авіа-страхуванню та страхуванню майна. – Зменшення кількості контрактів, що стосуються страхування нового авто. – Складність в організації віддаленого обслуговування клієнтів співробітниками страхової компанії, а саме оцінювачів страхових збитків. – Ліквідація малих страхових компаній, які не змогли організувати якісні онлайн-сервіси.

Джерело: складено авторами

показниках діяльності українських страховиків. У табл. 3 відображені наслідки впливу пандемії на страховий ринок України.

Таким чином, в умовах пандемії страховики зіткнулися з трансформацією своїх бізнесмоделей, які більшою мірою почали орієнтуватися на інтереси і потреби страхувальника. Саме це продовжує робити страхування доступнішим для нового покоління клієнтів.

Очевидним є той факт, що страховикам доцільно здійснити наступні заходи для гармонізації своєї діяльності в подальшому:

- посилити механізм захисту конфіденційності даних;
- реалізовувати освітні програми для клієнтів з метою підвищення їх страхової грамотності;
- зацікавлювати працівників у результативності своєї діяльності, забезпечити підвищення їхньої відповідальності;
- налагодити комунікаційні зв'язки зовнішнього та внутрішнього середовища компанії на основі мобільності, інформаційності, вчасного реагування на зміни та потреби клієнтів.

Висновки. Перед страховим ринком України було представлено нові виклики та мож-

ливості, спричинені пандемією COVID-19. Нові умови функціонування витримали не усі страхові компанії. Проте ті, що прийняли цей виклик, змогли оперативнo розробити нові програми страхування, які передбачають фінансову підтримку в разі захворювання на коронавірус.

У 2020 році найпоширенішими видами страхування залишилися автострахування (КАСКО, ОСЦПВ і Зелена картка) та особисте страхування (медичне та життя), обсяги премій за якими зросли. COVID-19 став поштовхом для надання страховими компаніями послуг, що діють у режимі «онлайн».

Пандемія призвела як до позитивних, так і негативних наслідків у діяльності вітчизняних страховиків. Саме вона надала новий поштовх розвитку в українських громадян культурі страхування, люди почали розуміти важливість такої послуги, перед усе це стосується страхування життя та здоров'я. Тож можна стверджувати той факт, що більшість страхових компаній ринку змогла підлаштуватися та знайти рішення для стабільного функціонування в умовах економічної небезпеки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Т.А. Говорушко, В.М. Стецюк. *Страховання*. Львів : Магнолія 2006, 2014.
2. Огляд небанківського фінансового сектору. НБУ. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Nonbanking_Sector_Review_2021-04.pdf?v=4 (дата звернення: 16.04.2021).
3. Авторинок. Асоціація автовиробників України. URL: <https://ukrautoprom.com.ua/category/statistika> (дата звернення: 19.04.2021).
4. «СТОП.КОРОНАВІРУС». СК «Провідна». URL: <https://www.providna.ua/retail/stop-koronavirus> (дата звернення: 20.04.2021).
5. «Антивірус». СК «ARX». URL: <https://arx.com.ua/produkty/antivirus-arx> (дата звернення: 20.04.2021).
6. «Коронавірус.COVID-19». СК «USI». URL: <https://usi.net.ua/strahuvannya/covid-19> (дата звернення: 20.04.2021).
7. «Короназахист+». СК «ІНГО». URL: <https://ingo.ua/privatnim-osobam/koronazashita> (дата звернення: 20.04.2021).

REFERENCES:

1. T. A. Govorushko, & V. M. Stetsyuk (2014). *Insurance*. Lviv: Magnolia 2006.
2. Review of the non-banking financial sector, April 2021. NBU. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Nonbanking_Sector_Review_2021-04.pdf?v=4 (accessed 16 April 2021).
3. Car market. Association of Automobile Manufacturers of Ukraine. URL: <https://ukrautoprom.com.ua/category/statistika> (accessed 19 April 2021).
4. "STOP.CORONAVIRUS". Insurance Company "Leading". URL: <https://www.providna.ua/retail/stop-koronavirus> (accessed 20 April 2021).
5. "Antivirus". Insurance Company "ARX". URL: <https://arx.com.ua/produkty/antivirus-arx> (accessed 20 April 2021).
6. "Coronavirus.COVID-19". Insurance Company "USI". URL: <https://usi.net.ua/strahuvannya/covid-19> (accessed 20 April 2021).
7. "Coronoprotection+". Insurance Company "INGO". URL: <https://ingo.ua/privatnim-osobam/koronazashhita> (accessed 20 April 2021).